basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/
NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

AFRIKAANS HUISTAAL V1

MEI/JUNIE 2026

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 70

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 11 bladsye.

Kopiereg voorbehou

AFDELING A: LEESBEGRIP

Nasien van die leesbegrip:

- Die fokus is op die begrip van die leesteks. Spel- en taalfoute word nie nagesien nie tensy dit die begrip/verstaan van die teks beïnvloed. (Taal- en spelfoute moet wel aangetoon word.)
- Indien die kandidaat woorde uit 'n ander taal gebruik as die taal waarin die vraestel verskyn, word die vreemde woorde geïgnoreer. Indien die antwoord sonder die vreemde woorde sinvol is, word die kandidaat nie gepenaliseer nie. Indien die vreemde woord in die antwoord vereis word, word dit aanvaar.
- Vir **oop vrae** word geen punte toegeken vir JA/NEE/EK STEM SAAM/EK STEM NIE SAAM NIE. Die rede/motivering moet oorweeg word.
- Geen punte word vir WAAR/ONWAAR of FEIT/MENING toegeken nie. Die rede/bewys/motivering word oorweeg by die puntetoekenning.
- Vrae wat aanhalings uit die leesstuk verg, word **nie gepenaliseer** indien die aanhalingstekens ontbreek **nie**.
- Waar eenwoordantwoorde gevra word en die kandidaat 'n volsin gee, is dit korrek **mits** die korrekte woord onderstreep of op een of ander wyse uitgelig word.
- Wanneer twee of drie feite/punte vereis word en die kandidaat gee 'n hele reeks, word **slegs** die eerste twee of drie feite/punte nagesien.
- Aanvaar dialektiese variasies.
- Aanvaar by meervoudigekeuse-vrae BEIDE die ooreenstemmende letter met die korrekte antwoord EN/OF die volledige, uitgeskryfde antwoord.

AFDELING A: LEESBEGRIP

	VRAAG 1 ***(Sien binne konteks na; sien betekenis na, nie woorde/taalgebruik nie.)***	
Vraag	**Antwoord**	**Punt**
1.1	Ernstige aard: "onomkeerbare"/"noodtoestand" ✓ Grootte: "globale" ✓ *Die kandidaat bied TWEE antwoorde vir een punt elk aa*n.	1 1
1.2.1	Sonder die jaartal sou die leser nie geweet het hoe onlangs/aktueel hierdie navorsing gedoen is nie./ Sonder die jaartal sou die teks nie so geloofwaardig gewees het nie./ Sonder die jaartal sou die leser kon dink dat dit ou inligting is. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1
1.2.2	Ja Die syfers dui aan dat 25 uit die 35/baie/die meeste/71% lewegewende eienskappe onder baie groot druk/kritiek is. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.* *Die kandidaat kan nie 'n NEE-antwoord aanbied nie.*	1
1.2.3	Paragraaf 3 sluit aan by "hang aan 'n draadjie" (titel) deur te verduidelik hoe groot die probleem is./dat die meeste "lewegewende" eienskappe in 'n "kritieke toestand" is./wat ook aandui dat die toekoms van die mensdom in groot gevaar verkeer. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.* *Die kandidaat moet na die titel EN paragraaf 3 vir EEN punt verwys.*	1
1.3.1	Mense dink nie die probleem is so ernstig nie./het hulle nie aan die voorspellings gesteur nie./het die voorspellings geïgnoreer. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1
1.3.2	(Toename in) uitlaatgasse/die verbranding van olie, steenkool en gas. ✓ Die wêreldbevolking/baie mense/die hoeveelheid mense neem (daagliks met sowat 200 000 mense) toe. ✓ Die getal/hoeveelheid skape en beeste (op aarde neem elke dag met sowat 170 000 toe)./baie skape en beeste. ✓ *Die kandidaat bied DRIE antwoorde vir EEN punt elk aan.*	3
1.4	As die mens nie gehoor gee aan die oproepe om kweekhuisgasse te verminder nie,/planne begin maak om die situasie te hanteer nie,/proaktief begin optree om die planeet te "red" nie, sal die klimaat nog meer verander./nog meer tot nadeel van die mens/planeet verander. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.* *Die kandidaat bied BEIDE kante van die waarskuwing vir EEN punt aan.*	1

1.5	(Omdat die mens ooggetuie is,) sal daar sal verwag word dat die mens sal optree/gehoor gee aan die waarskuwings/die voorspellings oor die gevolge van klimaatverandering/die gevaartekens ernstig sal opneem, MAAR hulle steur hulle nie daaraan nie./hou aan om in die verkeerde rigting te beweeg. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.* *Die kandidaat moet BEIDE kante van die ironie vir EEN punt aanbied.*	1
1.6	Die verbranding van veral steenkool wat van 2022 tot 2023 met 1,5% gestyg het/ Die hoë verbruik van fossielbrandstowwe/ Die styging van die aarde se temperatuur ✓✓ *Die kandidaat bied TWEE antwoorde vir EEN punt elk aan.* **EN** (Die oplossing is geleë in) son-/windenergie. ✓	2 1
1.7	Nee, dit is nie geldig nie. Alhoewel dit SA nie direk raak nie, word ons indirek daardeur geraak, want dit kan na Suid-Afrika uitbrei./ Oseane word aangetas en Suid-Afrikaners eet seeprodukte./ Suid-Afrikaners moet steeds simpatie hê met die res van die wêreld./ Dit is selfsugtig om net aan ons eie belange te dink./ As die seevlakke in die Arktiese gebied styg, gaan dit SA ook raak. **OF** Ja, dit is geldig. Suid-Afrika is ver van die Arktiese gebied af. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1
1.8.1	Die woorde laat die leser besef/konfronteer die leser met die realiteit dat verdorring 'n permanente uitwerking het./die skade onomkeerbaar is./erger as droogte is./nie soos droogte omkeerbaar is nie. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1
1.8.2	Mense sal grond weer (na droogtes) kan red./kan benut./ Die mens sal nie onder hongersnood ly nie./ Die mens sal nie waternood ervaar nie./ Die mens sal nie wegholbrande beleef nie./ Die mens sal nie sand- en stofstorms beleef nie./ Die mens sal gesonder leef./sal nie soveel siektes kry nie./ Die mens sal nie hoef te migreer na ander plekke waar daar water is nie. ✓✓✓✓ *Die kandidaat bied VIER antwoorde vir EEN punt elk aan.*	4
1.9	Ja Die retoriese vraag dwing die leser om na te dink oor/direk betrek te word by die probleme rakende skoon lug./water wat opdroog./spesies wat uitsterf./ Die retoriese vraag laat die leser emosioneel betrokke voel, want hy/sy weet hy/sy kan nie antwoorde op die vrae oor die toekoms van die aarde gee nie./ Die retoriese vraag skok die leser/bring die leser tot die besef van die onmoontlikheid van 'n oplossing vir die klimaatkrisis./die realiteit van die klimaatkrisis. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.* *Die kandidaat kan nie 'n NEE-antwoord aanbied nie.*	1

1.10	Ja Die personifikasie lei daartoe dat die mens meer simpatie met Moeder Aarde het./ Die personifikasie beklemtoon die sterflikheid van die aarde./die mense se verbondenheid/afhanklikheid van die aarde./dat die aarde vir die mens 'n voedingsbron is. ✓✓ *Die kandidaat bied TWEE soortgelyke redes vir EEN punt elk aan.* *Die kandidaat kan nie 'n NEE-antwoord aanbied nie.*	2
1.11	Die mens moet ophou om geld na te jaag ter wille van sogenaamde "vooruitgang"./ Die mens moet minder gas en olie uit die aarde pomp./ Die mens moet ophou om steenkool te delf./te verbrand./ Die mens moet ophou om (reën)woude te vernietig. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1
1.12	Die bewegingstrepies aan die bokant (dui op die hitte/temperatuur wat verhoog./verdamping van water.)/ Die strepies aan die onderkant (skep die idee dat die aarde smelt./ys smelt.)/ Die mond wat groot oop is/uitbeelding van die oë wat lyk of dit hang/tranerig is (laat dit lyk asof die aarde siek is.) ✓✓ *Die kandidaat bied TWEE antwoorde vir EEN punt elk aan.* **EN** Ja Die woorde gee 'n aanduiding van waaroor die spotprent handel, naamlik klimaatverandering./agtergrondinligting oor klimaatverandering./Sonder die opskrif sou die leser nie mooi verstaan het dat die spotprent oor klimaat-verandering handel nie. **OF** Nee Die visuele saam met die spraakborrel gee vir die leser genoegsame inligting om die konteks dat die spotprent oor klimaatverwarming handel af te lei. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	2 1
1.13	Mense vernietig./is nie 'n bate vir Planeet B nie./nie ingestel op die red van 'n planeet nie./nie goed genoeg vir Planeet B nie./Mense sal daartoe aanleiding kan gee dat Planeet B ook ten gronde gaan. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1
1.14	"Te veel": "Agtduisend miljard inwoners" ✓ "Te gulsig": "Oorverbruik van hulpbronne" ✓	2
		[30]

AFDELING B: OPSOMMING

VRAAG 2

Nasien van die opsomming

- Die nasien van die opsomming word gebaseer op die insluiting van die relevante feite in die teks wat met die vraag ooreenstem.
- Opskrif/Titel: Daar word nie van kandidate verwag om die leesstuk van 'n opskrif/titel te voorsien nie.
- Kandidate moet die opsomming in hul eie sinne, in enige volgorde skryf.
- Slegs riglyne wat in volsinne aangebied word, verdien punte.
- Rofwerk/beplanning moet duidelik aangedui word. Indien dit nie die geval is nie, word die eerste opsomming nagesien.
- Kandidate moet die korrekte getal woorde aandui.
- Punte word soos volg toegeken:
  - 7 punte vir 7 feite (1 punt vir elke feit)
  - 3 punte vir taal
  - Totale punte: 10
- Verspreiding van punte vir taal wanneer die kandidaat nie woordeliks aangehaal het nie:
  - 1–3 feite korrek: ken 1 punt toe
  - 4–5 feite korrek: ken 2 punte toe
  - 6–7 feite korrek: ken 3 punte toe
- Verspreiding van punte vir taal wanneer kandidaat woordeliks aangehaal het:
  - 6–7 direkte aanhalings: ken geen punte vir taal toe nie
  - 4–5 direkte aanhalings: ken 'n maksimum van 1 taalpunt toe
  - 2–3 direkte aanhalings: ken 'n maksimum van 2 taalpunte toe

LET WEL:

- Tel van woorde:
  - Nasieners moet die aantal woorde wat gebruik is, tel.
  - Geen punte word afgetrek as die kandidaat nie die getal woorde aangedui het nie of as die getal woorde wat gebruik is, verkeerd aangedui is.
  - As die getal woorde oorskry is, lees tot by die laaste sin waarin die getal woorde oorskry word en ignoreer die res van die opsomming.
  - Korter opsommings wat die vereiste aspekte bevat, mag nie gepenaliseer word nie.

NASIENSIMBOLE			
V	Onvolledige sin	**H**	Herhaling
^	Onvolledige feit	**F**	Feitefout
A	Aanhaling	**S**	Stelling
LW:	Daar kan meer as een feit per sin in die paragraaf aangebied word.		

Kopiereg voorbehou

MOONTLIKE PARAGRAAF

Dit is eerstens belangrik om doelgerig saam te werk vir die gemeenskaplike doelwit. Skep 'n vertroue/hegte band tussen kollegas en medewerkers. Leer ook om mense se standpunte/ sienswyses te aanvaar deur dit na waarde te skat. Jy moet ook erkenning in die werkplek gee aan personeellede se verskillende denkrigtings. Wees te alle tye betroubaar. Wees bewus van hoe jou werk die span om jou beïnvloed. Leer 'n positiewe gesindheid aan sodat jy jou verhouding met jou kollegas 'n hupstoot kan gee. [81 woorde]

OF

AANHALING UIT TEKS		**MOONTLIKE BEWOORDING**
"Wanneer jy die **gemeenskaplike doelwit** bepaal het, moet julle **doelgerig saamwerk** om dit te bereik."	A	Werk doelgerig saam./Probeer om 'n gemeenskaplike doelwit te bereik.
"Onderlinge **vertroue tussen kollegas** skep 'n hegte band ... "	B	Skep vertroue/'n hegte band/tussen kollegas (en medewerkers).
"Ten spyte van die verskille in denkrigtings moet mense **mekaar se standpunte en sienswyses leer aanvaar**, deur dit na waarde te skat."	C	Aanvaar mense se standpunte./sienswyses./ diversiteit./Beskou mense se verskillende standpunte as waardevol./sinvol.
"... die werkplek **erkenning aan personeellede se inisiatiewe te gee ...**"	D	Gee erkenning in die werkplek aan personeellede se inisiatiewe./idees.
"... om **te alle tye betroubaar te wees**, sodat ..."	E	Wees te alle tye betroubaar.
"... 'n ding te doen, doen dit **na die beste van jou vermoë.**"	F	Doen alles wat jy doen goed.
"Jy moet daarom altyd baie **bewus wees van hoe jóú werk die span om jou beïnvloed**."	G	Wees bewus van hoe jou werk die span om jou beïnvloed./Maak seker jy kan goed in spanverband saamwerk.
"As jy 'n **positiewe gesindheid** het, sal ... jou verhouding met jou kollegas 'n hupstoot kry."	H	Wees positief in die werksomgewing.
		Getal woorde: 71

TOTAAL AFDELING B: 10

AFDELING C: TAALSTRUKTURE EN -KONVENSIES

Nasien van hierdie afdeling:

- Spelling:
  - Eenwoordantwoorde word nie gepenaliseer nie, al is die spelling nie korrek nie tensy die spelling die betekenis van die woord beïnvloed en/of spelling die aspek is wat geassesseer word.
  - Waar 'n afkorting getoets word, behoort die punte op die regte plek te wees.
- Sinskonstruksies moet taalkundig korrek wees en in volsinne aangebied word soos in die instruksie aangedui.
- Vir meervoudigekeuse-vrae word die letter van die korrekte antwoord en/of die antwoord wat uitgeskryf is, as korrek aanvaar.

VRAAG 3: ADVERTENSIE

Vraag	Antwoord	Punt
3.1	Visuele tegnieke: Vetgedrukte woorde/ Groter lettertipe/ Verskillende skriftipes/font/ Die skaduwee (van die woord "opgewerk")/ Wit strepies (deur die woorde)/ Die omgekeerde piramidevorm waarin die woorde aangebied word ✓ *Die kandidaat bied 'n antwoord vir EEN punt aan.* **EN** Woordgebruik: (Sterk) emotiewe woorde/negatiewe woorde (soos gefrustreerd/opgewerk/kwaad) Die retoriese vraag (betrek die leser by die negatiewe emosies.)/ Die progressie in woordgebruik en woordkeuse (van "gefrustreerd" na "kwaad") (beklemtoon die woede en frustrasie wat vererger.) ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt elk aan.*	1 1
3.2	draadlose ✓	1
3.3	Ja Die verveling van mense wat na verf wat droog word, sit en kyk, sluit aan by die frustrasie wat mense met stadige of bedrade internet ervaar./ Die vergelyking stel die leser positief in teenoor die internetverskaffer/iBurst./ Die vergelyking versterk die advertensie se boodskap van 'n vinnige internetoplossing deur die oplossing/teendeel meer opvallend te maak. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.* *Die kandidaat kan nie 'n NEE-antwoord aanbied nie.*	1
3.4	B/bre-ë-band ✓	1

3.5	Die woord "gratis" in reël 6: Die herhaling van "gratis in reël 6 beklemtoon vir die leser dat hy/sy niks hoef te betaal nie./steeds uitstekende dienste kan ontvang al betaal hy/sy niks nie./ Die gebruik/herhaling van "gratis" manipuleer/oorreed die leser om die produk/iBurst aan te koop./ Die kort sinsdele: Die invoeging van reël 6 plaas die fokus op die belangrikste eienskappe van die advertensie deurdat slegs dié eienskappe genoem word./ Die vetgedrukte woorde: Die feit dat die woorde in reël 6 vetgedruk is, is 'n manipuleringstegniek om die leser te oorreed om na die internet oor te skakel./ Die alliterasie van die "g"-klank trek aandag na die gratis voordele. ✓✓ *Die kandidaat bied TWEE soortgelyke antwoorde vir EEN punt elk aan.*	2
3.6	Die arbeider is sy loon werd./ Dit sal jou verdiende loon wees as jy gestraf word./ Jou loon is weekliks R100./ Misdaad loon nie. ✓	1
3.7	Die onderbreekte wit strepe verwys na swak internetverbindings wat kontrasteer met "onmiddellike, vinnige draadlose internet" (van reël 8). ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.* *Die kandidaat moet die kontrasterende verband tussen die wit strepe in die woorde van die opskrif en reël 8 aandui.*	1
3.8	Die teikenleser het juis stadige internet, MAAR nou word verwag hulle moet hierdie swak internetverbinding gebruik om met die maatskappy kontak te maak./ Daar is nie e-posadres nie. ✓	1
		[10]

VRAAG 4: STROKIESPRENT

Vraag	Antwoord	Punt
4.1	Haar mond is wyd oop./Sy hou haar hand langs haar mond./ Die aanduiding van die trapreling skep die indruk dat sy aan die onderpunt staan en boontoe roep. ✓ *Die kandidaat bied 'n antwoord vir EEN punt aan.*	1
4.2	Daar word geïmpliseer dat dit nie die eerste keer is dat hy laat is nie. ✓	1
4.3	Die onderwyseres se hande is agter haar rug gevou./in haar sye./Haar mond is groot oop./Haar bril vertoon haar groot oë./Die uitroepteken na haar woorde. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1
4.4	Die boelie is groter as Kareltjie./ Hy tel Kareltjie met een hand op./ Hy wil vir Kareltjie slaan./Sy hand is in 'n vuisvorm./ Die gesigloosheid van die boelie ✓	1
4.5	Die spelende kinders is buite op die sportveld. ✓	1
4.6	Bevelsinne ✓ **EN** Die ouers word as streng/onsimpatiek/liefdeloos/oorheersend/baasspelerig/boelies uitgebeeld./ Die ouers word as haastig/te besig (om aandag aan Kareltjie te gee) uitgebeeld. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1 1
4.7	Die ma skep die verwagting dat Kareltjie met verwagting/opgewondenheid na die volgende dag sal uitsien, MAAR in werklikheid besef hy dat dit net soveel slegte/ negatiewe oomblikke as daardie dag sal inhou. ✓ *Die kandidaat bied BEIDE kante van die ironie vir EEN punt aan.*	1
4.8	Nee Kareltjie is steeds nie lus om die dag aan te pak nie./skool toe te gaan nie./voel steeds mismoedig./bang. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.* *Die kandidaat kan nie 'n JA-antwoord aanbied nie.* **EN** In beide raampies se spraakborrels vra Kareltjie 'n retoriese vraag./ Kareltjie bedoel dieselfde met die woorde "Uh-huh?" as met "Regtig?"/ Die woord in RAAMPIE 12 is 'n sinoniem van die woord in RAAMPIE 2./ In beide raampies word dieselfde emosie met die woorde oorgedra. ✓ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord vir EEN punt aan.*	1 1
		[10]

VRAAG 5: ARTIKEL

Vraag	Antwoord	Punt
5.1	liewer(s)/eerder/verkieslik/veelmeer ✓ *Die kandidaat moet die woord korrek spel.*	1
5.2	C/Leengoed ✓	1
5.3	kniediep/enkeldiep/afgronddiep ✓ *Die kandidaat moet die woord korrek spel.*	1
5.4.	motors ✓ **EN** Die motore van die vliegtuig/boot het probleme gegee. ✓ [*HAT*: motore – masjien/enjin wat beweegkrag verskaf.]	1 1
5.5	Die woord veearts/opeenhoping van klinkers kan nie verkeerd uitgespreek word nie. ✓	1
5.6	kwaad/ontsteld/vies/omgekrap/opgewerk/omgeëllie/omgesukkel ✓	1
5.7	rampspoedige ✓ *Die kandidaat moet die woord korrek spel.* **EN** jare daarna ✓	1 1
5.8	kameel ✓	1
		[10]

TOTAAL AFDELING C: 30
GROOTTOTAAL: 70

Kopiereg voorbehou